

Л. Є. Ткаченко

Мовні засоби вираження часу у романі О. Ільченка
«Козацькому роду нема переводу»

Об'єктом нашого аналізу є мовні засоби вираження часу в аналізованому творі.

Художній час у творі постає як багатовимірна категорія, в якій розрізняють фабульно-сюжетний час і оповідально-розповідний (нараційний) час. У такий спосіб виявляють розбіжність між тим, коли згадані, описані події відбулись і коли про них повідомив оповідач або розповідач як свідок і учасник цих подій чи тільки інформатор, який певним чином довідався про них. Художній час твору залежить від наповненості твору важливими подіями та їх просторової осяжності. Основними номінаціями, що означають час у романі є: *день, ніч, вечір, ранок, рік, місяць, тижень, день (дні тижня), година, пора року (літо)*. Звертаємо увагу на міфологічні імплікації, пов'язані з хронотопом твору. Найвиразніше вони виявляються щодо таких хрононімів, як *понеділок, вівторок, середа, неділя, ніч*. Ніч – це небезпечний час. Художні картини твору виразно підпорядковуються давнім уявленням про ніч як матір смерті та сну. *Аж тут і пізній місяць вплив з-поза обрію на перистих хмаринах, на подраних небесних пуховиках, блиснула лихим синім вогнем ріка Рубайло. Посеред вулиці Мамай стинився, слухаючи, як на соборній дзвіниці відби-*

ває дзвонар дванадцятую годину, північ, бо кожен удар великого дзвона бив наче в саму душу Мамаєві, мовби сама *пані Смерть* мантачила занесену над містом здоровенну косу війни. Понеділок – день народження Ясен Місяця і початку роботи, як і вівторок. Не випадково розвиток окремих мотивів, дій героїв припадає саме на означений час.

– **Коли рушаєш ?**- по-людському сумно та просто спитав володар всія Русі.

– **У вівторок.**

Середа в народній культурі протиставляється четвергу. Четвер – це день Громовика. Але в романі протиставлення середи і четверга, у якому можна вбачати давню опозицію чоловічого і жіночого, виражається доволі несподівано. Саме на третій день, тобто у середу: *На третій день розбурхалась гроза: з громами, блискавками, але без дощу*. Порівняймо: після дощика в четвер.

Результати проведеного короткого аналізу свідчать про те, що семантика часу у її характерному для художньої організації твору мовному вираженні найтіснішим чином пов'язана із уявленнями про міфологічну значущість хрононімів *день – ніч, дні тижня* та ін.